

ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

Βεβαίως τὸ διανοητικὸν καὶ ἡθικὸν θεωρεῖται ἀντιπροσωπεῖς παρὰ παντὶ λαῷ ἡ διάφορος ἴδιας κατάστασις τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης. Εἰς δὲ τοῦ σφυγμοῦ τῶν στοιχείων ἔργου τινὸς ἐξάγει ὁ καλλιτέχνης τὸ σημεῖον τῆς προόδου, καὶ ἐκ τῆς παραβολῆς τὴν διαφορὰν τῶν ψυχικῶν πυθήσεων, τῶν διαθέσεων παρὰ δυσὶν ἔμνεστιν.

Ἄρφ' οὖς ὑπὸ τὸν γλαυκὸν καὶ εὔθυμον τῆς Ἀττικῆς οὐρανὸν ἔβουλήθη ν' ἀκμάσῃ καὶ βιώσῃ ἡ δύψηλὴ ἐπιστήμη, οὐδὲν ἄπορον ἀν̄ ὑπὸ τὰς ἀδρὰς καὶ μυροφόρους ἐκείνας αὔρας ἡ καλλιτεχνία ἐξέλεξατο οἰκητήριον, οὗτον ἐξέπειπεν ἐπεξεργαζόμενη τὸ ἀριστούργημα, ἀπερ πᾶς χρόνος ἐσεβάσθη, ἡ δὲ εὐρεῖα διάνοια καὶ μεγάλη καρδία, ἀποθυμάστασις αὐτὰ, ἀπέδωκε λατρείᾳ· ἡ θελγήτρων καὶ ποιήσεως μεστὴ ἐκείνη θρησκεία συνῳδάτῃ καλλίστῃ τῶν φύσεων παρήγαγε ἀπεικονίσματα θαυμάσια πιστότατοιδὲ καλλιχριβέστατοι, λεπτότατοι καίχαριστατοι εἰς καλλιτέχνας· Ἐλληνες ἐν τῇ ἐξωτερικεύσει τῆς ἐντυπώσεως, ἐν τῇ ἐνσαρκώσει τῆς φαντασίας, ἀπαντες ὑπερβαλλόντως ἔμυτούς τε καὶ τὸ ἰδίον ἀπηθανάτιττον ἔθνος· Η τέχνη ὑπὸ τῶν Ἐλλήνων εἰς τρία διήρηται μέρη, ἀρχιτεκτονικὴν, πλαστικὴν καὶ γραφικήν.

Ἀρχιτεκτονικὴ. Η ἀρχιτεκτονικὴ καλεῖται τὸ πρὸς κανόνα καὶ ρυθμὸν οἰκοδομεῖν. Αὕτη παρὰ τοὺς ἀρχαίους Ἐλληνες εἰς τρία διήρηται τμήματα. εἰς τὴν πολιτικὴν, εἰς τὴν στρατιωτικὴν καὶ εἰς τὴν ναυτικὴν ἀρχιτεκτονίαν· ὑπὸ τὸ πρῶτον τμῆμανούσιμεν τὴν οἰκοδομὴν τῶν οἰκιῶν, θεάτρων· ὑπὸ τὸ δεύτερον, τὴν διχρωσιν πόλεων καὶ πασασκευὴν αὐτῶν πρὸς ἀμυνανθῆ προστελλήν· ὑπὸ δὲ τὸ τρίτον, τὴν

ναυπήγησιν πλοίων, κατασκευὴν λιμένων καὶ νεωστίκων.

Π πολιτικὴ ἀρχιτεκτονικὴ πολλὰ περιλαμβάνει, ἐξ ὧν διαχρίνομεν τὴν θρησκευτικὴν, τὴν δραχμούσκην καὶ τὴν γεωργικὴν ἀρχιτεκτονικὴν. Τὸ πρῶτον περὶ ἑταῖς πρὸς οἰκοδομὰς ἐργασίας, τὸ δεύτερον τὰς περὶ τὰ ὅδατα καὶ τὸ τρίτον τὰ ἔργα τὰ γεωργικά.

Παρ' ἔκαστω λαῷ Ἰδιαίτερον διακρίνομεν ἀρχιτεκτονικὸν σύστημα, διπερ ἐστὶν ἐκφραστις τῆς θέσεως τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῶν καὶ τοῦ χαρακτῆρος. Η τῶν Αιγυπτίων καὶ Ασσυρίων τέχνη καὶ ἐν πολλοῖς ἡ τῶν Ινδῶν διακρίνεται διὰ τὸ σταθερὸν καὶ κολοσσαῖον τῶν μνημείων ἡ τῶν Σιγδύνων· ποιχάς παραλλάσσεις ἡ δὲ Ἐλληνικὴ ἡμίμαστες κατὰ τοὺς ἐνδόξους χρόνους τοῦ Περικλέους.

Αρχαιότατα Ἐλληνικὰ ἔργα εὑρίσκουμεν τὰ θαυμαστὰ κυκλώπεια τείχη, μετὰ δὲ τὴν περιώνυμον κάθιδον τῶν Ἡρακλειδῶν τὴν ἐξέποθασταζόντων κιόνων θαυμασίου ιερῶν κατασκευὴν κατὰ δωρικὸν, ίωνικὸν ἢ κορινθίῳ αἰδήρῳ. Απὸ 580—460 π. Χ. κατεσκευάσθη δὲν Ἐφέσῳ τῇ Αρτέμιδι ναὸς, τὸ ἐν Σάμῳ Ἡρῷον, δὲν ἐν Αθήναις ναὸς τοῦ Ολυμπίου Διός, ἀπὸ δὲ τοῦ 460—336, τὴν γονιμωτέραν καὶ ἐνδιοζοτέραν τῆς τέχνης ἐποχὴν, ἀπαντῶμεν ναοὺς, θέατρα, φρεσκά, στοάς ἢ τὸ θησεῖον, τὰ Προπύλαια, τὸν Ήφεσενῶνα ἐν Αθήναις, τὸν τῇ Δήμητρι ναὸν ἐν Ελευσίνι, τὸν τῷ Απόλλωνι ἐν Ιγλίᾳ.

Τῇ ἐλληνικῇ τέχνῃ διφέίλομεν τὸν δωρικὸν, τὸν ίωνικὸν καὶ τὸν κορινθιακὸν ρυθμόν. Οἱ Ρωμαῖοι ἐδέξαντο τὸν Ἐλληνικὸν μετὰ τοῦ ἴδιου «συνθετικοῦ» καὶ αλουμένου.

Απὸ τοῦ ἔκτου μέχρι τοῦ δεκάτου αἰῶνος ἦν γνωστὴ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ὑπὸ τὸ διομα «Ρωμαϊκή». Αἱ διάφοροι τροποποιήσεις, ἀς ἔκαστος λαὸς εἰς τὸν ἀρχαῖον εἰσήγαγε ρυθμὸν ἐμόρφωσαν τὸν ἀρχαῖον γοτθικὸν ρυθμόν. Η τότε κατὰ τὴν ἀγατολὴν τέ-

χνη μετά τούτου τοῦ ρυθμοῦ παρήγαγε τὸν Κύζαντινὸν ρυθμόν· μετὰ μικρὸν ἀντικατάστασιν τοῦτον δὲ ἔγινε σπανίας ἀρχαικὸς ρυθμὸς καὶ εἶτα δὲ μεταγενέστερος γοτθὶ καὶ ρυθμὸς ἔγωσις τοῦ ἀρχικοῦ γοτθικοῦ, Κύζαντινοῦ, ἀρχαικοῦ, ἐν τέλει ἡ Ἰαλία ἀπὸ τοῦ 16 αἰώνος πολὺ συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ποιητοῦ ἀρχικοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ ρυθμοῦ.

Ἀρχαῖοι περιφρανεῖς ἀρχιτέκτονες ἤγενοντο Ἀγαμῆδης καὶ Τεοφόνιος, ἀνεγέραντες τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Δελφοῖς· Κτησιφῶν καὶ Μεταγένης κατασκευασταὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος ἐν Ἐφέσῳ· Ἀντιμαχίδης καὶ Ἀντιστάτης ἀναλαβόντες τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Ὄλυμπίου Διός· Χάρης κατασκευαστὴς τοῦ κολοσσοῦ τῆς Ρόδου· Ἐκτίνος καὶ Καλλιεράτης τοῦ Παρθενῶνος καὶ Πυθίας καὶ Σάτυρος τὸν τάφον τοῦ Μαυσόλου· Μεταγενέστεροι δὲ δὲ Μακεδὼν Δημοκράτης, φῶντες τὸ σχέδιον τῆς κατασκευῆς τοῦ Ἀθωνίου τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀλεξανδρου· Ἀνθίμιος δοτικὸς μετὰ Ἰσιδώρου κατεσκεύασε τὸν θυμαστὸν ἐν Κωνσταντινούπολει ναὸν τῆς ἀγίας Σοφίας· Ἀρνάλφης καὶ Βρουνελλίσκης κατακειμένατες τὸν καθεδρικὸν ἐν Φλωρεντίᾳ· Βρουμάντης ἀποκαταστήσεις διὰ τὴν κατατείνην τοῦ μητροπολιτικοῦ τοῦ ἄγιου Πέτρου, δὲ ἀπεπεράτωτενδιμιχαὴλ-Αγγελος· Ὁ Chistophen, Wrai Sui jones οἰτινες, κατετικάνταν τὸν μητροπολιτικὸν ἄγιον Παύλου ἐν Λονδίνῳ.

Π Κ Ο Κ Λ Η Η Σ .

Η ΤΥΧΗ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΝΔΡΩΝ.

(Τ Π Ο Μ Α Σ)

Ἄνδρες μεγαλουσίες, οἵσες διεξόποτε καὶ ἀνῆσθε χώρας ἵδες δὲ ὑμέτερος κλοίος αἱ δυστοχίαι, αἱ καταδιωγμοί, αἱ τῶν αὐλῶν περιφρήνησις, ἡ τοῦ λαοῦ ἀδιαφορία, αἱ τῶν ἀντιζῆτων σας ουκεφαντίαι ἡ ἰκενεῖς τοιούτους νομίζουσιν ἐζυτούς, ἡ ἔνδαις, ἡ ἐξορίας καὶ ἱωσις θάνατος ἀσημος πεντακοσίας λεύγας μαραρέων τῆς ὑμέτερης πιτίδος· Ἰδού δειπνοὶ συγγέλλωνται.

λορείνην καὶ ἡ τίταντες εἰς τὴν φρεσκώδη καὶ ἀδυστόπητον ὥθησιν ἢν σᾶς παρέχει. Δὲν ἔγεννήθητε ἵνα σαπετησθε, ὅπως δὲ Κύλιος ἕνχεσε τὸ σέλας; αἴ τοῦ; δὲν ἴλαβετε ω; ἔκεινος τὴν κίνησίν σας; Ἡ ποκούψατε λιτὸν εἰς τὸν δεσπόζοντα ὑμᾶς νόμον, καὶ ἀπόσχεσθε νομίζουσις ἐξουτεούσις δυστοχίας. Πίστον ἴσχύουσιν οἱ πολέμους ὑμῶν ἀτένατις της εληφθείρας; Αὔτη μὲν ὑπάρχεις αἰώνιος, ἵκενοι δὲ ιφθιμοί. Ἡ ἀλήθεια εἰναις ἡ μυνὴ ἀμοδίη σας, ἡ τροφὴ τῆς ὑμετέρας μεγαλοφύρων, τὸ ὑπομόχλωον τῶν ὑμετέρων ἐργασίαν. Μυριάδες ἀνθρώπων, ἀνασθήτων ἡ ἀδιαφρόων ἡ διαβίζων, καταδιώκουσιν ἡ περιφρούρουσαν. Ὕμις ἀλλὰ ἐν τῷ χρόνῳ ὑπάρχουσιν φορεῖ, μετ' ὧν, αἱ ὑμέτεραι συνταυτίζονται, ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἀλλή, τῇς γῆς γνωσταί. Σκέψθητε δὲ οὗτοι πάσχουσι καὶ ὡς ὁμέτες σπεύστονται. Σκέψθητε δὲ οἱ Σωκράτες καὶ οἱ Πλάτωνες, πρὸ δησκαλίων ἐτῶν θανάτους εἰσιν ὑμέτεροι φίλοι. Σκέψθητε δὲ οἱ εἰς τοὺς ἐπεργομένους αἰώνας ὑπάρχουσιν ἀλλαὶ ψυχαὶ αἰτίες ἐπίσης θο σῆ; ἐννοοῦσι καὶ ὡς ἀσφένεις ἐστοται καὶ ὡς ὑμέτεροι. Δὲν ἀποτελεῖτε ἡ ἔνα καὶ μήνον λίστα, μίζην καὶ μόνην οἰκογένειαν μετ' ὅλων των μεγάλων ἀρρώστων εἰτίνες πετεῖ ὑπῆρχεν ἡ ὑπάρχουσι ποτε. Τὸ πετρωμένον τῆς ὑπάξιεως σας δὲν ἔχεται εἰς σημεῖον τοις διαστήμασις η διαρκείας. Ζῆτε δὲλ πάσας τὰς χώρας; καὶ τοὺς αἰώνας. Παρατίνας τὸν ὑμέτερον διονίσου ἐπ' ἵκενοι τοῦ ἀνθρώπινου γένους· Εξενέγκητε ὑψηλότερον τὰς ὑμετέρας ἰδίας. Δὲν διέπεται τὴν σχέσιν τὴν ματαζήν τοῦ θεοῦ καὶ τῆς ὑπέρτερας ψυχῆς; Τί; ἡ θεὸς σῆ; Ελέπει, οὓς ἀκούεις, σας ἐπιδοκιμάζεις καὶ σεῖς θὰ ἡσθίεις δυστοχείας! Ἐπὶ τέλους, ἐά, δέησθε τῆς ἀνθρώπινου μαρτυρίας, τολμῶ νὰ σᾶς ὑποιγεῖθω ταῦτην, σύγιταισθε καὶ ἀδίστανον ὡς εἶνε κατὰ τὴν δραπετίαν ταῦτην τῆς ζωῆς στιγμήν, ἀλλὰ παγκόσμιων καὶ διαρκῆ εἰπὲ τοῦ διονύσου τῶν αἰώνων. Ιδεῖτε τὴν γενέαν τῶν ἐπιγόνων ἀνύψουμένην καὶ λέγουσαν ἐκάστη πολύ. Ἀπόμαρτυν τὰ δάκρυά σου. Εχομεις δέπως σοι ἀπόδωσα δικαιουσίους καὶ δώσω πέρας εἰς τὰ δεῖπνά σου· Ἐγώ εἰμι ἡ ἀπεργαζομένη τὴν ζωὴν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, ἐγώ ἡ ἐδικηγότατη τὸν Καρτέσιον κατὰ τῶν ἰσουτενθήτων αὐτὸν, ἐγώ ἡ ἐκ μέσου τῶν δράχων καὶ τῶν περιγεῶν τὴν κόνιν τοις εἰς Πατρίσιους καρδίασται· ἐγώ ἡ στιγμάτιζοντας τοὺς συκοφάντας καὶ ὑπηρετοῦσας τοὺς κατεχαρωμένους τὴν ἐξωτεν ισχύν, ἐγώ ἡ μετὰ περιφρονήσεως θεωροῦσα τὰ μαυτολεῖτα ἵκενα τὰ ἀνέγιθέντα εἰς ἀνθρώπους οἰτίνες δὲν ὑπῆρχεν ἡ ἴσχυρον καὶ ἡ τιμωτὰς ώς ἵεράν τὴν ἄξεστον πλάκα τὴν καλύπτουσαν τὴν κόνιν του μεγαλουφίους ἀνδρῶν. Μέμνητο δὲι εἰσαὶ ἀδιάντατος καὶ τοιοῦτον θάμην τὸ ὄνομά σου· Ο χρόνος φύγει, αἱ στιγμαὶ παρέχονται, τὸ ὄνειρον τῆς ζωῆς καταρρέει. Πέθανειν καὶ θάμησην καὶ θάμηγαντης οὐκεφαντίας εἰς τὸν αἰώνα σου τὰς ἀδικίας του, εἰς τοὺς δυνάστας τὴν σκληρότετά των, εἰς τὴν φύσην δέιται σὲ ἓξελεῖτε ἵνα διδάξῃς καὶ φωτίσῃς τοὺς ἀνθρώπους.

I. A. S.